

Skilsmissebarn i Skandinavia

Reider Ommundsen

En rekke undersøkelser har funnet at foreldres skilsmisse er forbundet med fire typer av negative effekter for barna:

- Flere psykiske lidelser preget av angst og depresjon, og gjerne mer hos jenter enn hos gutter.
- Mindre utdanning, og da helst for guttene sin del.
- Flere kroppslige lidelser – og ifølge enkelte undersøkelser – kortere levetid.
- Flere skilsmisser i egne parforhold senere.

En undersøkelse utført av forskerne Paul Amato og Jacob Cheadle fra universitetet i Pennsylvania fant at foreldres skilsmisse ikke bare virket negativt på barna, men også på *barnebarna*, med mindre utdanning, flere negative følelsesmessige belastninger og flere negative relasjoner til begge foreldrene. Det er første gang det er påvist at et samlivsbrudd gir negative konsekvenser på enkelte barn (altså barnebarn) som ikke engang var født da skilsmissen skjedde!

Alle disse negative ettervirkningene av samlivsbrudd på barn og barnebarn er i de fleste tilfeller funnet i undersøkelser i USA. Forskere har fremsatt to ulike hypoteser for å forklare de negative virkningene på barn. Den ene går ut på at de skyldes psykologiske faktorer, for eksempel tap av kontakt med en av foreldrene og konflikten mellom to voksne som barna er glad i. Den andre hypotesen er at de negative virkningene av skilsmissen snarere skyldes økonomiske forhold. Her vises det til at amerikanske skilsmissemødre som regel kommer til å leve under langt mer kummerlige forhold enn sine gifte medsøstre, også sammenlignet med de betingelser skandinaviske velferdssamfunn byr skilte kvinner med barn. Den økonomiske hypotesen sier altså at det kan være dårligere boforhold og mangel på penger som fører til mistriivsel og lavere utdanning.

Hvilken støtte i systematisk forskning er det for disse to hypotesene? Det har to norske forskergrupper forsøkt å ta rede på ved å gjennomføre undersøkelser tilsvarende de amerikanske, men altså på norske skilsmissebarn som en kan anta vokser opp under bedre økonomiske og materielle kår enn skilsmissebarn i USA. Hvis den økonomiske hypotesen har noe for seg, skulle en derfor forvente færre negative virkninger på norske skilsmissebarn. Ut fra den psykologiske hypotesen vil en derimot ikke finne vesentlige forskjeller mellom skilsmissebarn fra de to landene.

Den ene av de to norske forskergruppene besto av Kyrre Breivik og Dan Olweus fra universitetet i Bergen. Som utgangspunkt for sin undersøkelse helte de til den økonomiske hypotesen, men til sin overraskelse fant de slett ikke støtte for denne! Studien omfattet 4127 barn i 12- til 15-årsalderen. Av disse hadde godt og vel en syvdel – 623 barn – opplevd skilsmisse og bodde sammen med en enslig mor da undersøkelsen ble gjort. Studien omfattet ikke barn som bodde sammen med sin far, eller sin mor dersom hun var blitt gift igjen. Dette ble gjort nettopp for å kunne sammenligne med skilsmissemødre i USA og deres barn. Den overraskende konklusjonen var at det tross bedre økonomiske og boligmessig støtte til norske enslige mødre ikke var noen nevneverdig forskjell på de negative virkningene av skilsmissen hos barna fra de to landene. Norske skilsmissebarn hadde svakere skolekarakterer, selv om en kontrollerte for foreldrenes utdanningsnivå. Dessuten hadde skilsmissebarna flere depressive symptomer, mer hos guttene enn hos jentene. Blant guttene, mer enn hos jentene, var det flere tilfeller av stoffmisbruk (inklusive alkohol og røyking). Skilsmissebarna viste flere tilfeller av vantrivsel på skolen, i form av å bli utsatt for mobbing eller å bli utelukket av

kameratene, dette gjaldt jentene mer enn guttene. Det var flere skilsmissejenter enn gutter som selv mobbet andre. Gutter og jenter fra skilsmissehjem var oftere i slagsmål med andre, opptrådte mer forstyrrende i klasserommet og fikk flere anmerkninger av sine lærere.

De to norske forskerne konkluderer med at det ikke så mye er økonomiske forhold som de følelsesmessige belastningene som er utslagsgivende. Følelsesmessige belastninger kan være krancling mellom foreldrene og mistrivsel i hjemmet forut for skilsmissen.

I den andre norske undersøkelsen fant man ytterligere støtte for at det ikke bare er skilsmissen i og for seg, men kanskje særlig den forutgående ekteskapelige mistrivsel som har negative virkninger på barna. Denne undersøkelsen ble gjort av fire psykologer fra universitetet i Oslo og omfattet 8984 barn i 13- til 19-årsalderen, altså litt eldre barn enn i undersøkelsen ovenfor. Spesielt for denne studien var at man i tillegg hadde innhentet informasjon om i hvor høy grad – og hvor lenge – det hadde vært ufred i ekteskapet, med fiendtlighet og mistrivsel, forut for skilsmissen. Man fant både svakere psykisk trivsel og lavere skoleprestasjoner hos skilsmissebarna. Disse negative virkningene var særlig store hos barn fra familier der det forut for bruddet hadde vært sterk ekteskapelig mistrivsel hos foreldrene! Inngående statistiske analyser viste at foreldrenes mistrivsel forut for skilsmissen hadde like stor negativ effekt på barna som skilsmissen i og for seg hadde.

Løsningen ligger altså neppe i at man unnlater å skille seg, dersom foreldrene fortsetter et samliv preget av mistrivsel og konflikt rett foran øynene på barna. Veien å gå bør selvsagt være å forebygge eller bygge ned konflikter og mistrivsel hos de to ektefellene. Kanskje kunne noen av pengene som samfunnet bruker på å lappe på konsekvensene av en skilsmisse, med fordel brukes på å forebygge skilsmisser?